

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет
Кафедра конституційного, адміністративного та міжнародного права

СИЛАБУС

вибіркового
освітнього компонента

ОСНОВИ РИМСЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

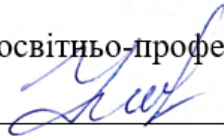
Луцьк – 2025

Силабус вибіркового компонента «Основи римського цивільного права» підготовки бакалавра

Розробник: Новосад Ірина Вікторівна, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат юридичних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

_____ (к.ю.н доц. Фідря Ю. О.)

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

Протокол № 02 від 12 вересня 2025 р.

Завідувач кафедри:

_____

д.ю.н. Книш С.В.

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна/освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) форма навчання	Галузь знань 08 ПРАВО спеціальність 081 ПРАВО Освітній рівень Перший (бакалавський)	вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання: 2
		Семестр : 3- ій
		Лекції : 24 год.
		Практичні (семінарські) : 26 год.
		Самостійна робота : 90 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Консультації: 10 год.	
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна/освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма навчання	Галузь знань 08 ПРАВО спеціальність 081 ПРАВО Освітній рівень Перший (бакалавський)	вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання: 2
		Семестр : 3- ій
		Лекції : 6 год.
		Практичні (семінарські) : 8 год.
		Самостійна робота : 118 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Консультації: 18 год.	
		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Новосад Ірина Вікторівна

Кандидат юридичних наук

Доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

Моб.тел.: 095-853-26-44

Ел. адреса: dukhnevych.ira@vnu.edu.com

Дні занять: (<https://docs.google.com/document>)

Консультації: Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами освіти, розмішеному на інформаційному стенді. Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, viber, зокрема, що стосується погодження планів та змісту індивідуальних науково-дослідних завдань.

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу

Вивчення основ римського цивільного права в умовах формування цілісної ефективної системи приватного права, рекодифікації окремих приватно-правових інститутів виступає основою базової підготовки здобувача освіти-юриста, дає ті засоби і навички, які є необхідні для формування юридичного способу мислення, сприяє розумінню суті, техніки та логіки побудови сучасних нормативно-правових актів. Вивчаючи основи римського цивільного права, здобувач освіти вчиться аналізувати норми права не тільки в статичній, а й у динамічній історичній перспективі, що надає можливість всебічного оволодіння правовими знаннями та розвитку його професійної правосвідомості. Римське приватне право сприяє у підготовці фахівців, спроможних забезпечити повноцінну інтеграцію України у світове співтовариство.

Навчальна дисципліна «Основи римського приватного права» закладає основи правової культури, юриспруденції загалом, а також дає знання про історію становлення та розвитку основоположних інститутів приватного права.

Пререквізити

Навчальна дисципліна «Основи римського цивільного права» має міждисциплінарний характер та вивчається на основі знань, які були отримані здобувачами освіти при вивченні таких дисциплін, як «Теорія держави і права», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Філософія» має структурно-логічні зв'язки з галузевими юридичними дисциплінами (конституційне право України, конституційне право зарубіжних країн, міжнародне приватне право, кримінальне право України, адміністративне право та ін.) і передусім вивченню дисциплін цивілістичного циклу (цивільного права, сімейного права, цивільного процесуального права та ін.).

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою даної дисципліни є формування у здобувачів освіти цілісної системи знань про загальнотеоретичні засади римської та сучасної цивілістики, засвоєння таких фундаментальних понять та категорій як справедливість, розумність, добросовісність; формування у здобувачів вищої освіти як основи знань у галузі римської і сучасної цивілістики, так і в силу універсального значення права-фундаменту юридичного

мислення взагалі; висвітлення фундаментальних понять та категорій, таких як справедливість, добросовісність, правові вимоги, речове та особисте право, юридична угода, захист права, статус особи, зобов'язання, борг та відповідальність, та інші; засвоєння основ правового регулювання сімейних, речових, зобов'язальних, спадкових, процесуальних відносин в Стародавньому Римі, інших категорій та інститутів, які сьогодні в більшості своїй реципіювані в цивільному праві України, та уміння практичного застосування цих знань у діяльності юриста.

Предметом вивчення дисципліни «Основи римського цивільного права» є приватне (цивільне) право античного Риму.

Основна увага приділяється правовим інститутам, які були найбільшою мірою опрацьовані юристами стародавнього Риму та зумовили подальший розвиток приватного (цивільного) права майже всіх держав континентальної Європи і більшості країн світу, в тому числі сучасної України. Особлива увага при вивченні курсу приділяється інституту права приватної власності Стародавнього Риму, механізмам захисту права приватної власності, підстави його виникнення та припинення.

Також важливим при вивченні цієї дисципліни є порівняння інститутів римського права з галузями та інститутами сучасного права країн Європи, імплементація правових конструкцій у законодавство європейських країн, запозичення сучасною юриспруденцією термінів та понять із джерел римського права.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи римського цивільного права» є набуття здобувачами освіти знань та розуміння змісту основних положень та принципів римського приватного права; особливостей його формування та розвитку, аналіз основних джерел римського приватного права, формування у здобувачів освіти мислення і правової культури, які сприяють вибору правильної правової поведінки у сучасному світі; закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності (казусів).

Результати навчання (компетентності)

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і

розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання(ПРН) освітньої програми (ОП)

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

У результаті вивчення курсу здобувач освіти повинен

знати: понятійний апарат навчальної дисципліни «Основи римського цивільного права»; передумови виникнення, формування, розвитку римського приватного права; джерела римського приватного права; особливості правового становища різних категорій осіб в римському суспільстві, основи правового статусу юридичних осіб; способи захисту прав і законних інтересів учасників правовідносин в римському приватному праві; основні положення речового, зобов'язального, договірнього, спадкового права Стародавнього Риму; основні проблемні питання римського приватного права; особливості рецепції положень римського приватного права у цивільному праві України.

вміти: вільно оперувати юридичними поняттями, термінами римського приватного права; правильно тлумачити і застосовувати джерела римського приватного

права, норми приватного права; аналізувати основні положення римського приватного права, визначати загальні та специфічні риси інститутів приватного права, віднаходити паралелі та відмінності з чинним цивільним правом України та правом інших країн; критично оцінювати категорії, принципи, інститути римського приватного права; визначати межі можливого використання набутих знань із римського приватного права у процесі сучасного правотворення.

Структура освітнього компонента

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Всього	Лекції	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. <i>Загальна частина. Правовий статус особи в римському цивільному праві</i>						
Тема 1. Поняття римського цивільного права та його значення в історії розвитку юриспруденції. Система римського цивільного права	10	2	2	5		ДС/ РЗ/Р/4
Тема 2. Джерела римського цивільного права	9			5	1	
Тема 3. Правове становище особи в Римській державі	12	2	2	5		ДС/ РЗ/Р/4
Тема 4. Сімейні правовідносини в римському цивільному праві	10	2	2	10		ДС/ РЗ/Р/4
Тема 5. Здійснення та захист прав. Виникнення суду та його види. Судочинство у Стародавньому Римі	11	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/4
Тема 6. Вчення про позов. Позовна давність	9	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/4
Тема 7. Речове право Риму та його правова характеристика	13	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Тема 8. Загальна характеристика прав на чужі речі у Стародавньому Римі. Емфітевзис і суперфіцій. Заставне право	11		2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Разом за змістовим модулем 1	85	12	14	60	5	
Змістовий модуль 2. <i>Особлива частина. Зобов'язальні правовідносини в римському цивільному праві</i>						
Тема 9. Загальні положення зобов'язального права	13	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Тема 10. Договірне зобов'язання : загальна характеристика	13	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Тема 11. Правова характеристика окремих видів договорів	11	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5

Тема 12. Загальні положення про позадоговірні зобов'язання. Квазіконтракти	11	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Тема 13. Зобов'язання, що виникають із правопорушень (делікти). Квазіделікти	8	2	2	5	1	ДС/ РЗ/Р/5
Тема 14. Спадкове право	9	2	2	5		ДС/ РЗ/Р/5
Разом за змістовим модулем 2	65	12	12	30	5	
Контрольна робота 1						20
Контрольна робота 2						20
Всього годин / Балів	150	24	26	90	10	100

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Всього	Лекції	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Балів
Змістовий модуль 1. <i>Загальна частина. Правовий статус особи в римському цивільному праві</i>						
Тема 1. Поняття римського цивільного права та його значення в історії розвитку юриспруденції. Система римського цивільного права	6			5	1	
Тема 2. Джерела римського цивільного права	6			5	1	
Тема 3. Правове становище особи в Римській державі	14	2	2	10	1	ДС/ РЗ/Р/15
Тема 4. Сімейні правовідносини в римському цивільному праві	12			10	1	
Тема 5. Здійснення та захист прав. Виникнення суду та його види. Судочинство у Стародавньому Римі	11			10	1	
Тема 6. Вчення про позов. Позовна давність	6			5	1	
Тема 7. Речове право Риму та його правова характеристика	16	2	2	8	2	ДС/ РЗ/Р/15
Тема 8. Загальна характеристика прав на чужі речі у Стародавньому Римі. Емфітевзис і суперфіцій. Заставне право	7			5	2	
Разом за змістовим модулем 1	78	4	4	58	10	
Змістовий модуль 2. <i>Особлива частина. Зобов'язальні правовідносини в римському цивільному праві</i>						
Тема 9. Загальні положення зобов'язального права	12			10	2	

Тема 10. Договірне зобов'язання : загальна характеристика	14	2	2	10	1	ДС/ РЗ/Р/15
Тема 11. Правова характеристика окремих видів договорів	12			10	1	
Тема 12. Загальні положення про позадоговірні зобов'язання. Квазіконтракти	11		2	10	1	ДС/ РЗ/Р/15
Тема 13. Зобов'язання, що виникають із правопорушень (делікти). Квазіделікти	11			10	1	
Тема 14. Спадкове право	12			10	2	
Разом за змістовим модулем 2	72	2	4	60	8	
Контрольна робота 1						20
Контрольна робота 2						20
Всього годин / Балів	150	6	8	118	18	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо

Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів освіти – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Питання, що виникають у здобувачів освіти стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно з графіками, затвердженими кафедрою. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача освіти, регламентується робочим навчальним планом і становить не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу здобувача освіти, відведеного для вивчення конкретної дисципліни, зокрема на самостійне освітнього компонента «Основи римського цивільного права» складає 20 годин.

Самостійна робота здобувачів освіти над освітнім компонентом «Основи римського цивільного права» включає такі форми:

- самостійна робота з літературними джерелами з метою кращого засвоєння програмного матеріалу після відвідування лекцій;
- написання реферату, глосарію (додається до кожного семінарського заняття), вирішення казусів чи підготовка мультимедійних презентацій;
- систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед заліком.

Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними рекомендаціями.

Всі завдання самостійної роботи здобувачів освіти виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання.

Тематика рефератів або мультимедійних презентацій для здобувачів освіти 2-го курсу по дисципліні «Основи римського цивільного право»

1. Теоретико-пізнавальне значення римського права для сучасної юриспруденції.
2. Характеристика римського приватного права
3. Етапи розвитку римського приватного права.
4. Поняття суб'єкта права.
5. Правоздатність в галузі публічного та приватного права.
6. Імператорські конституції, їх види та кодифікація.
7. Кодифікація Юстиніана.
8. Виникнення державного суду
9. Постанови суду та їх оскарження.
10. Поняття рабського пекулію як форми експлуатації рабів.
11. Форми діяльності юристів у Стародавньому Римі.
12. Юридичне положення колегій, муніципій, фіска, благодійних установ
13. Діяльність прокуратора як вид добровільного представництва
14. Поняття римського сімейного права.
15. Правовідносини подружжя у Стародавньому Римі
16. Причини переважання в класичний період шлюбу *sine manu*.
17. Інститут приданого.
18. Межі та зміст батьківської влади у Стародавньому Римі.
19. Майнова правоздатність підвладних дітей у праві Юстиніана.
20. Поняття і види споріднення у римському праві.
21. Поняття речового і зобов'язального права.
22. Класифікація речових прав.
23. Практичне значення поділу володіння на незаконне добросовісне та незаконне і недобросовісне.
24. Види права власності, їх відмінності.
25. Засоби встановлення і кваліфікація сервітутів.
26. Поняття довгострокового договору оренди землі.
27. Зобов'язальне право у Древньому Римі.
28. Роль зобов'язань у цивільному обороті.
29. Види права власності: квіритської, бонітарної, провінційної і власності peregriniv.
30. Застава. Право продажу заставленої речі.
31. Еволюція договірних права
32. Рецепція римського спадкового права в сучасному спадковому праві України.
33. Спадкування за старим цивільним правом (*hereditas*).
34. Спадкування за преторським едиктом (*bonorum possessio*).
35. Порядок укладання заповіту та його форма.
36. Реформи спадкового права Юстиніаном.
37. Принцип необмеженої відповідальності за борги спадкодавця.
38. Легати та фідейкоміси
39. Приватна саморозправа
40. Поняття і види римського цивільного процесу.

Казус № 1.

Діючи за дорученням А.А. , Н.Н. купив будинок Т.Т. за 900 сестерціїв, але мандант

відмовився прийняти придбаний для нього будинок і відшкодувати повіреному зазначені ним при виконанні доручення витрати. Н.Н. звернувся за допомогою до претора. Стоячи перед претором, А.А. заявив, що Н.Н. виконав доручення, відступивши від його змісту, оскільки дав доручення Н.Н. купити будинок у С.С. за 1000 сестерціїв, а мандатарій купив будинок Т.Т., хоча йому і вдалося придбати цей будинок на 100 сестерціїв дешевше. Чи визнає претор дане доручення виконанням.

Казус № 2.

Законодавство імператора Августа забороняло позашлюбні зв'язки та оману вільних жінок. Чи поширювалося це правило на холостяків і вдівців коли їх конкубінатками ставали рабині або вільновідпущениці?

Казус № 3.

Велій є власником двох будинків, побудованих один біля одного. З них він одночасно продає один будинок Петріцію, а другий - Урбану. Ділянка останнього доходить до самої стіни будинку Петриція. Але Урбан не бажає, щоб вікна й надалі виступали у повітряний простір, який йому належить, а також він не згоден, щоб з даху будинку Петриція вода стікала на його ділянку. Але Петрицій посилається на те, що в договорі купівлі-продажу є умова про те, що дім продається «в наявному видимому стані». Як вирішити спір?

Казус № 4.

Полон Патерфаміліаса робило його сина повновладним, але з поверненням батька з полону все поверталось до попереднього правового стану. Якщо ж батько помре в полоні і це стане відомим, з якого моменту син буде вважатися повновладним (це може мати важливе значення для укладених ним угод та ін.) - з моменту взяття в полон батька або з моменту його смерті в полоні? Як правильніше визначити ситуацію, породжену полоном Патерфаміліаса - як втрату його повновладдя в сім'ї або її призупинення?

Казус № 5.

Під час правління імператора Юстиніана Віктор Поліен передав Корнелію Ставру належний йому будинок в оренду на два роки, після чого поїхав у складі посольства за кордон, де перебував протягом 10 років. При поверненні додому його було захоплено піратами та викуплено агентами уряду ще через 25 років. Корнелій Ставр відмовився повернути йому будинок, посилаючись на строк давності володіння. Чи може Поліен подати позов проти нього?

Казус № 6.

Під час епідемії якась похоронна колегія, виснаживши власні кошти, звернулася за допомогою до банкіра – Трапезита, але не змогла повернути позику у встановлений термін. Чи міг би трапезит стягнути майно окремих членів колегії?

Казус № 7.

Ремісник Марк домовився з Квінтом Серторієм, а потім з Гнеєм Помпеєм про продаж скульптури, що належала йому. Він отримав гроші з обох, але скульптуру передав Гнею Помпею, який нічого не знав про існування Квінта Серторія. Серторій пред'явив віндікаційний позов проти Помпея з метою витребування речі. Чи правомірний цей позов?

Казус №8.

Римський громадянин уклав договір продажу на свій маєток, але не встиг отримати за нього гроші пішов на війну і потрапив у полон. Чи може отримати гроші за цим договором його син, який жив разом з батьком? А його дружина?

Казус № 9.

Р. подарував коня своєму синові О. Кінь втік. Через деякий час О. побачив свого коня у Q. О. звернувся за захистом свого права власності проти незаконного володільця. Що слід буде довести О. у суді?

Казус № 10.

Т. розпорядився, щоби у випадку, якщо G. не стане його спадкоємцем, ним став, одержавши свободу, раб. А потім склав заповіт на користь А. Якими будуть правові наслідки?

Казус № 11.

Римський громадянин Q. був свідком при укладенні договору купівлі-продажу будинку між громадянином С. та громадянином O. влітку 449р. до н.е. Згодом громадянин Q. відмовив у своєму свідченні. Якими будуть правові наслідки його відмови?

Казус № 12.

Гай на полюванні поранив дикого кабана, після чого той потрапив до капкану, влаштованого Сеєм, і був добитий останнім. Між Гаєм та Сеєм виник спір про право власності на кабана. Хто з них правий?

Казус № 13.

Діючи за дорученням домовладки, син окупував порожню землю і приєднав її до свого пекулія. Через рік домовладка помер, і син успадкував сімейне майно. З якого моменту буде обчислюватися термін набувальної давності відносно землі – з моменту заволодіння нею або зі смертю батька?

Казус № 14.

Власник окупованої землі з'явився раніше закінчення терміну набувальної давності, але погодився з пропозицією володільця про продаж йому землі. Чи має право покупець вимагати зменшення покупної ціни внаслідок зроблених ним поліпшень (осушення, огороження тощо)?

Казус № 15.

Чужа мічена вівця прибула до чужого стада і паслася на чужому лузі все літо. Зрештою, вона була знайдена господарем. Чи вправі він накинути на неї мотузку і відвести до себе, незважаючи на протест власника? Чи має значення той факт, що володіння вівцею було насильницьким і відкритим (не таємним)? Чи може бути прийнято до уваги зустрічну вимогу про збиток, пов'язаний з годуванням вівці, її охороною та ін.?

Казус № 16. Гай передав Сею у фідуціарну заставу з метою забезпечення наданого йому останнім кредиту дорогу скриньку. Повернувши борг Сею у встановлений строк, він довідався, що той уже встиг подарувати річ Титові. Гай подав позов проти Тита з метою витребування речі. Чи є правомірним цей позов?

Казус № 17. Луцій Онімій набув право власності на земельну ділянку відповідно до набувальної давності володіння. Незабаром він оспорив правомірність предіального сервіту, яким весь цей час продовжував користуватись його сусід. Чи правомірний цей позов?

Казус № 18. Гай купив у Сея коня, не знаючи про те, що він крадений. Він непосильної праці кінь здох. Незабаром особа, у якої був викрадений кінь, подала позов проти Гая. Чи буде Гай відповідати за загибель коня?

Казус № 19. Колишній раб, відпущений на волю колегією пекарів іспанського міста Кордуби, зайнявся поставками їй зерна з Африки та став заможним. Один із членів колегії попросив у нього в борг грошей і не повернув вчасно. Вільновідпущеник-кредитор подав на свого боржника позов. Але презид провінції відмовився прийняти його на тій підставі, що він не має права безчестити свого патрона. Чи правильно вчинив презид?

Казус № 20. Ремісник Марк домовився з Квінтом Серторієм, а потім з Гнеєм Помпеєм про продаж скульптури, що належала йому. Він отримав гроші з обох, але скульптуру передав Гнею Помпею, який нічого не знав про існування Квінта Серторія. Серторій пред'явив віндікаційний позов проти Помпея з метою витребування речі. Чи правомірний цей позов?

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

З інформацією про засади поточного та підсумкового оцінювання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки можна ознайомитися на сайті

Університету: https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/11_Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf.

Політика викладача щодо здобувача освіти

Головною умовою успішного виконання завдань та оволодіння визначеними компетентностями є систематична робота здобувачів освіти. Використання інтерактивних методів навчання вимагає присутності здобувачів освіти на парах та не передбачає обов'язкової наявності конспектів. Основними платформами для комунікації викладача зі здобувачами освіти є MOODLE, група у Viber, яка створюється та працює протягом навчального семестру/року, а також індивідуальна консультація, яка може бути надана здобувачу освіти у телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту або месенджер викладача.

За ініціативою викладача зміст цього курсу оновлюється щорічно, враховуючи зміни у законодавстві України, наукових досягнень у галузі риторики. Здобувачі вищої освіти також можуть долучатись до оновлення дисципліни шляхом подання пропозицій викладачу стосовно сучасних змін у галузі юридичної риторики. За таку ініціативу здобувачі вищої освіти можуть отримати додаткові бали.

Конкретна кількість балів за роботу здобувачів освіти під час семінарських та практичних занять визначається керівником заняття. Основні вимоги стосуються відвідування занять, правил поведінки на заняттях, заохочень та стягнень.

Відвідування занять

Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. Бали за присутність на лекції та практичних заняттях не додаються. Втім, вагома частина рейтингу здобувача освіти формується через активну участь у заходах на практичних заняттях, а саме у вирішенні задач, аналізу конкретних ситуацій, груповій та індивідуальній роботі. Тому пропуск практичного заняття не дає можливість отримати здобувачеві освіти бали у семестровий рейтинг.

Відвідування лекційних та практичних занять, виконання різного роду наукових робіт з курсу є обов'язковим, окрім опрацювання навчального матеріалу здобувачами освіти згідно індивідуального плану у випадку його працевлаштування чи іншої причини (за погодженням з деканатом). За наявності поважних причин викладачем може бути погоджено індивідуальний порядок роботи здобувача освіти над матеріалом з курсу, згідно затвердженого ним графіку роботи і встановлення терміну виконання завдань.

Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Уся література, яку здобувачі освіти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Оцінювання роботи здобувача освіти на практичних заняттях в т.ч. самостійної роботи.

Поточний контроль за вивченням курсу здійснюється на практичних заняттях, шляхом їх проведення за різними формами (усне опитування, доповнення питання семінару, письмове вирішення завдань, письмові відповіді на окремі питання, дискусія, вирішення тестових завдань тощо), а також шляхом складання змістовних модулів (контрольні роботи, колоквиуми, наукові індивідуальні завдання, складання тестів, тощо). Перелік питань на семінарські заняття, а також задачі знаходяться у вільному доступі на кафедрі конституційного, адміністративного та міжнародного права.

Одним з видів індивідуальної роботи здобувача освіти до освітнього компонента «Основи римського цивільного права» є реферат, який виконується протягом всього

семестру згідно обраної теми та узгодженого плану роботи. Захист реферату відбувається на практичних заняттях. Реферат може бути не допущений до захисту та здачі, якщо він має суттєві зауваження щодо змістовного наповнення, оформлення з порушенням вимог.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок здобувачем освіти з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань здобувачів освіти забезпечується чіткими критеріями.

Поточний контроль самостійної роботи здобувачів освіти здійснюється на практичних заняттях, або шляхом індивідуального оцінювання.

Заохочувальні бали здобувач освіти може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлено у вигляді наукових тез, наукової статті, есе, презентації тощо. Також заохочувальні бали здобувач освіти може отримати за участь у студентських олімпіадах та конкурсах наукових робіт згідно тематиці курсу.

Тему для дослідницької роботи здобувачі освіти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем. Додаткові бали здобувачам освіти також можуть бути зараховані за конкретні пропозиції з удосконалення змісту навчальної дисципліни.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок здійснюється за 100 - бальною системою.

При цьому здобувач освіти денної форми навчання може отримати:

- до 60 балів за виконання практичних занять (до 5 балів за кожне заняття, при цьому оцінюється можливість вести наукову дискусію);
- до 20 балів за контрольну роботу по модулю 1;
- до 20 балів за контрольну роботу по модулю 2.

У випадку якщо здобувачеві освіти не вдалось набрати бажану кількість балів до семестрового заліку він може отримати додаткові бали, які оцінюються наступним чином:

- до 20 балів за виконання завдань для самостійної роботи (здобувач освіти має виконати 4 завдання на вибір (орієнтовані завдання наведені вище), які оцінюються до 5 балів);
- до 20 балів за поточний контроль у вигляді письмової роботи (наукової статті, есе). 20 балів за виконання завдань для самостійної роботи (аспірант має виконати 4 завдання на вибір (орієнтовані завдання наведені вище), які оцінюються до 5 балів);
- до 20 балів за Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу наукових робіт або за Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських олімпіад або за Участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях Moot Court.

У випадку отримання протягом семестру менше 60 балів, здобувач освіти не допускається до підсумкового контролю, який проводиться у вигляді усного опитування чи тесту.

Здобувачі освіти заочної форми навчання можуть отримати наступні бали:

- до 60 балів за виконання практичних занять (до 20 балів за кожне заняття, при цьому оцінюється можливість вести наукову дискусію, а також вміння розв'язувати казуси запропоновані викладачем);
- до 20 балів за контрольну роботу по модулю 1;
- до 20 балів за контрольну роботу по модулю 2.

У випадку якщо здобувачеві освіти не вдалось набрати бажану кількість балів до семестрового заліку він може отримати додаткові бали, які оцінюються наступним чином:

- до 20 балів за виконання завдань для самостійної роботи (здобувач освіти має виконати 4 завдання на вибір (орієнтовані завдання наведені вище), які оцінюються до 5 балів);

- до 20 балів за поточний контроль у вигляді письмової роботи (наукової статті, есе). 20 балів за виконання завдань для самостійної роботи (аспірант має виконати 4 завдання на вибір (орієнтовані завдання наведені вище), які оцінюються до 5 балів);

- до 20 балів за Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу наукових робіт або за Участь у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських олімпіад або за Участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях Moot Court.

У випадку отримання протягом семестру менше 60 балів, здобувач освіти не допускається до підсумкового контролю, який проводиться у вигляді усного опитування чи тесту.

Під час практичних занять можливе проведення коротких за змістом самостійних чи поточних контрольних робіт, бліц-опитувань, вирішення казусів, завданням яких є перевірка рівня засвоєння здобувачами освіти окремих складних тем, групи тем чи проведенням тестування по темах освітнього компонента. Їх оцінювання здійснюється за бальною системою, де 6 балів є найвищим.

Щодо оцінювання на практичному занятті:

Денна форма навчання

«5» ставиться, якщо: здобувач освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню прививченні теми; під час заняття була продемонстрована ініціативність;

«4» ставиться, якщо: дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує державно-правові явища; виконує завдання, однак допускає неточності; вміє формалізувати власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на окремих прикладах з юридичної практики;

«3» ставиться, якщо: виклад показує розуміння питання, але він нечіткий, з недоліками; пояснення в цілому передають зміст відповіді на питання, але подані хаотично, без помітної логіки відповіді; завдання виконує з неістотними помилками, допускаючи незначні помилки.

«2» ставиться, якщо: здобувач освіти готовий до заняття, відповідає на більшість питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, розв'язано більшість завдань або розв'язано всі завдання, але є суттєві недоліки.

«1» ставиться, якщо: у здобувача освіти відсутній конспект або студент невідривно читає з конспекту, розкриває проблему поверхово чи фрагментарно або зовсім не розкриває сутності питання. На запитання викладача та студентів відповіді не може.

«0» ставиться, якщо: здобувач освіти не готовий до практичного заняття..

Заочна форма навчання

- **«» ставиться, якщо:** здобувач освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; вміє формалізувати власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на окремих прикладах з юридичної практики; під час заняття була продемонстрована ініціативність

- **«» ставиться, якщо:** виклад показує розуміння питання, але він нечіткий, здобувач освіти дає відповіді на питання семінарського заняття з недоліками; пояснення

в цілому передають зміст відповіді на питання, але подані хаотично, без помітної логіки відповіді; завдання виконує з суттєвими помилками; з труднощами виконує завдання.

- **«5» ставиться, якщо:** у здобувача освіти відсутній конспект або здобувач освіти невідривно читає з конспекту, розкриває проблему поверхово чи фрагментарно або зовсім не розкриває сутності питання. На запитання викладача та здобувачів освіти відповіді не може.

- **«0» ставиться, якщо:** здобувач освіти не готовий до заняття.

Письмові роботи:

Планується виконання здобувачами освіти обов'язкових та додаткових декількох видів письмових робіт: письмових тестових завдань за темами, тестові завдання за темами винесеними на самостійне опрацювання, письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях тощо, а також додаткових письмових індивідуальних завдань.

За результатами вивчення курсу здобувачі освіти складають залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за результатами поточного контролю. При цьому завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно. Залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом освітнього компонента.

У випадку незадовільної поточної семестрової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, здобувач освіти складає залік у формі підсумкового опитування (усного контролю), при цьому на залік виноситься 100 балів. Для отримання заліку необхідно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. Бали набрані здобувачем освіти під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліку, у разі отримання незадовільної оцінки, допускається не більше двох разів: один раз викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності

Кожен член університетської громади є відповідальним за дотримання принципів академічної доброчесності в освітній, викладацькій та науковій діяльності. Прагнення до академічної доброчесності підвищує стандарти освітньої та наукової діяльності, робить внесок у розвиток Університету, зміцнення його іміджу й ділової репутації.

Якщо здобувач освіти має сумніви або непевність, що його дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс академічної доброчесності Університету, він може звернутися за консультацією до Комітету з етики наукових досліджень. За порушення правил академічної доброчесності особи, що навчаються в університеті, можуть бути притягнуті до таких форм відповідальності як:

- попередження;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету(крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

З метою запобігання плагіату серед здобувачів освіти усіх форм навчання при виконанні різного роду наукових робіт проводитиметься перевірка робіт безкоштовними програмними засобами для перевірки робіт на унікальність.

За допомогою вищезазначених програмних засобів виявлятиметься неправомірне використання чужої інформації без виділення її як цитати, парафрази, компіляції, неправильно оформлені цитати. Після перевірки буде виданий висновок про результати аналізу праці. Цей висновок братиметься до уваги при здачі та захисті наукових робіт здобувачів освіти. Роботи, у яких виявлено плагіат, так само як і однакові роботи різних здобувачів освіти, не оцінюються. Перескладання – заборонене. У разі, якщо здобувач

освіти не впевнений чи дотримався він правил академічної доброчесності, він може проконсультуватись із викладачем. Цитування нормативно-правових актів, судової практики під час вирішення задач плагіатом не вважається.

Здобувачі освіти мають свідомо дотримуватися «Положення про академічну доброчесність»

http://puet.edu.ua/sites/default/files/polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist_2020.pdf.

Політика щодо деделайнів та перескладання

Відпрацювання здобувачами освіти (пропуски практичних занять, контрольних робіт), які не були присутні на них з поважної причини, а також за наявності підтверджуючих документів, відбуватиметься в індивідуальному порядку здобувачем освіти у години консультацій викладача, які попередньо затверджені на кафедрі, шляхом написання реферату, презентацій, заповнення таблиць, пошуку та опрацювання міжнародних нормативно-правових актів з відповідної тематики.

Також враховуючи епідеміологічну ситуацію та впровадження воєнного стану завдання для відпрацювання пропущених семінарських занять чи контрольних робіт можуть надсилатись на пошту викладача.

Пропущені без поважних причин семінарські заняття перескладаються усно шляхом відповіді на всі питання семінарського заняття. За результатами перездачі виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання роботи здобувача освіти на семінарських заняттях.

Пропущені з поважних причин семінарські заняття перескладаються шляхом підготовки конспекта по темі семінарського заняття з відповідями на всі питання семінарського заняття. За результатами перездачі виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання роботи здобувача освіти на семінарських заняттях.

Негативна оцінка отримана під час семінарського заняття може бути перездана усно шляхом відповіді на всі питання семінарського заняття. За результатами перездачі виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання роботи здобувача освіти на семінарських заняттях.

Завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг здобувач освіти може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо).

Кінцевий термін перескладання та ліквідації заборгованості обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Перездача заліків відбувається відповідно до розкладу заліково-екзаменаційної сесії.

Неформальна освіта та інформальна освіта

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання набутих у неформальній та інформальній освіті згідно «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/1_%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB_%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B2_%D0%92%D0%9D%D0%A3_i%D0%BC.%D0%9B.%D0%A3.2_%D1%80%D0%B5%D0%B4.pdf.

Також здобувачі вищої освіти можуть самостійно на платформах Prometheus, Coursera, edEx, edEra, FutureLearn та інших опановувати матеріал для перезарахування результатів навчання. При цьому важливо, щоб знання та навички, що формуються під час проходження певного онлайн-курсу чи його частин, мали зв'язок з очікуваними результатами даної дисципліни/освітньої програми та перевірялись в підсумковому оцінюванні.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Відповідно до Положення «Про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» семестровий залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом освітнього компонента. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Для здобувачів освіти денної форми навчання залік проходитиме в усній або письмовій формі (тестовий контроль).

Семестровий залік виставляється за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом освітнього компонента. При цьому здобувач освіти повинен набрати не менше 60 балів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ НА ЗАЛІК З ДИСЦИПЛІНИ ОСНОВИ РИМСЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

1. Поняття, предмет, система римського приватного права.
2. Принципи римського приватного права
3. Поняття і типи рецепції римського права. Форми і види рецепції римського права.
4. Поняття та види джерел римського приватного права (джерела правотворення у стародавньому Римі. джерела пізнання римського приватного права.)
5. Звичай в Стародавньому Римі.
6. Постанови народних зборів у республіканський період.
7. Форми діяльності юристів у Стародавньому Римі.
8. Римські магістрати і значення їх едиктів для вироблення нової системи права.
9. Імператорські конституції, їх види та кодифікація.
10. Кодифікація Юстиніана.
11. Поняття особи у римському праві.
12. Виникнення, припинення та обмеження правоздатності особи в Стародавньому Римі.
13. Дієздатність особи в Стародавньому Римі.
14. Опіка та піклування в Стародавньому Римі.
15. Римське громадянство (виникнення, набуття, припинення).
16. Правове становище римських громадян.
17. Правове становище латинів.
18. Правове становище перегринів.
19. Правове становище вільновідпущеників.
20. Правове становище колонів.
21. Правове становище рабів.
22. Юридична особа в римському цивільному праві.
23. Агнатське споріднення. Когнатське споріднення.
24. Шлюб у Стародавньому Римі, його історичний розвиток.
25. Шлюб із чоловічою владою (*cum manu*). Шлюб без чоловічої влади (*sin manu*).
Конкубінат.
26. Укладання і припинення шлюбу в Стародавньому Римі.
27. Правовідносини подружжя у Стародавньому Римі.
28. Правове становище приданого і подарунку.
29. Правовідносини батьків і дітей у Стародавньому Римі. Еманципація.

30. Форми захисту прав у Стародавньому Римі: загальна характеристика.
31. Поняття і види римського цивільного процесу.
32. Легісакційний процес.
33. Формулярний процес.
34. Екстраординарний процес.
35. Поняття і види позовів.
36. Речовий позов (actio in rem) та особистий позов (actio in personam).
37. Спеціальні засоби преторського захисту
38. Поняття та класифікація речей у римському праві.
39. Інститут володіння:правова природа та формування у Стародавньому Римі.
40. Поняття права власності, його формування у Стародавньому Римі.
41. Види права власності.
42. Способи набуття права власності. Обмеження права власності. Припинення права власності.
43. Поняття та види прав на чужі речі.
44. Емфітевзис. Суперфіцій.
45. Поняття зобов'язання. Відмінність речового та зобов'язального права.
46. Підстави виникнення зобов'язання. Зміст зобов'язання.
47. Виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання. Наслідки невиконання
48. Припинення зобов'язання.
49. Поняття і види спадкування.
50. Універсальне і сингулярне спадкоємство.
51. Основні поняття спадкового права (спадкодавець і спадкоємці, спадкове майно).
52. Поняття та умови дійсності заповіту. Зміст заповіту.
53. Спадкоємці за заповітом.
54. Обов'язкова частка. Коло осіб що мають право на обов'язкову частку.
55. Випадки спадкування за законом. Коло спадкоємців за законом.
56. Спадкування по праву представлення.
57. Способи і наслідки прийняття спадщини.
58. Поняття спадкового зарахування.
59. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавців.
60. Поняття спадкового представництва, спадкові трансмісії та спадкові субституції.
61. Легати і фідейкоміси.
62. Поняття та види вини. Відповідальність за чужу вину. Поняття і види шкоди.
63. Поняття договору. Структура договору. Форма договору.
64. Поняття та форми забезпечення договорів.
65. Загальні умови дійсності договору.
66. Класифікація договорів у Римі.
67. Вербальні договори.
68. Поняття та види літеральних договорів.
69. Поняття і види реальних договорів.
70. Поняття і види консенсуальних договорів.

**Критерії оцінки знань здобувачів освіти при здійсненні підсумкового контролю:
ЗАРАХОВАНО**

90-100 балів – здобувач освіти дав відповідь, яка: є правильною, повною та обґрунтованою; свідчить про високий рівень теоретичних знань здобувача освіти, його вміння користуватися різними методами наукового аналізу суспільних і правових явищ, визначати їх характерні риси та особливості; містить правильні та чіткі визначення теоретико-правових понять; демонструє наявність належних знань щодо змісту основних

нормативно-правових актів, їх назв та сфери застосування; містить власний аналіз проблеми, порівняння різних поглядів на наукові течії, самостійні висновки та аргументацію своєї думки; викладена логічно, системно, граматично та стилістично правильно.

82-89 балів; 75-81 балів – здобувач освіти загалом відповів на поставлене питання, однак відповідь містить хоча б один з таких недоліків: наявні помилки та/або неточності у розкритті предмета питання, змісту окремих правових понять та категорій, некоректні формулювання їх визначень, нечіткі характеристики відповідних інститутів та явищ; містить неправильні назви нормативно-правових актів, помилки в розкритті їх змісту; є неповною; не є аргументованою, не містить посилань на нормативно-правові акти та інші джерела; дещо порушена логіка викладу матеріалу; містить граматичні, грубі стилістичні помилки або незначну кількість виправлень; містить незначні помилки щодо аргументації рішення ситуації або перелік аргументів не є вичерпним.

– 68-74 балів; 61-67 балів – здобувач освіти дав неповну, неточну відповідь на питання або вона містить хоча б один з таких недоліків: містить певну кількість помітних помилок у змісті та оформленні роботи; відсутність розуміння змісту основних правових понять; погане володіння термінологічним апаратом теми; недостатньою мірою виявлену активність в комунікативних ситуаціях та неналежну старанність під час виконання індивідуальних завдань і самостійної роботи; відсутність творчого підходу в опануванні змісту дисципліни, переважно репродуктивний характер навчальної роботи.

НЕЗАРАХОВАНО

Здобувач освіти не дав відповіді на питання або вона містить хоча б один з таких недоліків: є неправильною; не розкриває сутності питання; в ній допущені грубі змістові помилки, які свідчать про відсутність знань у здобувача освіти щодо конкретного питання або щодо основних положень правової науки, або їх безсистемність та поверхневність, невміння правильно сформулювати власну думку; викладена безсистемно, з істотним порушенням логіки; містить велику кількість граматичних та стилістичних помилок, виправлень.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка балів	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Рекомендована навчальна та наукова література

1. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Принципи DCFR: сутність та значення для гармонізації цивільного законодавства України з правом Європейського Союзу // Часопис цивілістики. 2015. Вип. 18. с. 164-170.
2. Федущак-Паславська Г.М. Значення Римського права для формування правосвідомості сучасного українського правника // Zeszyty naukowe uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria prawnicza. Zeszyt 107/ 2019. Prawo 26. С. 40-49;
3. Новосад І. В. Договір за Римським приватним правом і його імплементація в сучасному законодавстві // «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Право». № 37. Київ. 2022. С. 21-26.
4. Новосад І. В. Імплементація принципів римського права в системі сучасної юриспруденції. *Юрид. наук. електрон. журн.* 2023. №12. С. 115–117. URL: http://lsej.org.ua/12_2023/25.pdf (*Index Copernicus International*)
5. Новосад І. В. Вплив (джерел) римського права на конституцію. *Юрид. наук. електрон. журн.* 2025. №4. С. 80-83. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2025/19.pdf
6. Римське право (в схемах) : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. М. Г. Поліщук. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. – 108 с.
7. Основи римського приватного права : навчально-методичний посібник / за ред. Є. О. Харитонova. – Одеса : Фенікс, 2019. – 296 с
8. Горецька Х.В. Основи римського цивільного права. Конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОПП «Право» всіх форм навчання / Х.В. Горецька – Львів: Вид-во Растр-7. 2021. 210 с.
9. Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.